um segja það? Þú mátt reiða þig á það! — Það hefur annars verið frá — **Stínu**!

"Gátur."

1. Hvað er ómissandi við vel dekkað borð?
2. Að hverju eru vandaflugurnar og England líkt?
3. Hvað er hæðsta stig af flýtir?
4. Hvers vegna eru flærnar æfin-lega svartar?
5. Það sigldi kvarnarsteinn á vatni; á honum sat blindur maður, einfættur maður og máttlaus maður; sá blindi sá, að sá máttlausi rakaði sig, og sá einfætti dansaði. Hvað er þetta?

Ritstjóri: Baldvin Bergvinsson.

Morgunstjarnan.

1. ár. | 23. des. 1896. | № 6.

Um fjós, hesthús og áburðarhús.

Það hefir oft verið brýnt fyrir bændum, hve nauðsynlegt það væri fyrir þá, að hirða vel og nota allann þann áburð sem til félli á heimilinu, og allt það, er orðið geti að áburði, þar sem ræktun túnanna er að miklu leyti, byggð á því, að hafa nægann og góðann áburð til þess, að bera á þau, en kúaræktunin aftur byggð á ræktun túnanna; en til þess, að geta hirt áburðinn vel, og drýgt hann sem hentugast og best, þurfa hentug og góð haugstæði, vel

um búin í botninn, svo að bestu áburðarefnin ekki tapist og eftir verði hratið, sem hefir í sér lítil eða engin næringarefni fyrir jurtirnar. — Sé áburðurinn úti, undir berum himni, eins og algengast er, ættu haugstæðin að vera niðurgrafin um 2—3 fet, gilt vel upp með grjóti og „flórað" í botninn, svo vatnsheldt væri, en samt sem áður tapast mikið af góðum efnum úr áburðinum sem ýmist gufa upp eða renna burt í leysingum eða leysingavatni á vetrum, en við því er þó ráðin bót, ef ræsi liggur úr haugstæðinu í vatnshelda (~~gryfju~~) gröf, er sé nægilega stór, til þess að taka á móti því öllu. Væri þannig búið um áburðinn, væri það mjög mikil framför, en þetta er dýr umbúnaður, ef vel skal fara, því þá þyrfti botninn, hliðarnar, ræsið og gryfjan að vera „Cementerað", og svo hagar líka til á sumum stöðum, að grjót er mjög dýrt byggingarefni, og illt og erfitt að veita sér það; það er því aðaltilgangur greinarkorns þessa, að fara nokkrum orðum um, hin svokölluðu áburðarhús og bygginga þeirra í sambandi við fjós og hesthús — er ég álít að hafi margt fram yfir opin haugstæði, sérstaklega það, að þau geyma betur og óskemdara áburðinn[1], og hægra er að blanda honum vel og heppilega saman, og drýgja hann sem best.

---

1) en það er aðal-markmiðið við geymslu áburðarins, að fyrirbyggja tap efnanna, en það eru einkum hin léttleysanlegu efni, t.d. Kali og ýms fleiri sölt, sem gjarnast tapast úr opnu haugstæðunum.

Það er því um að gera, að geta sett íbúðarhúsið þar og þannig, að sem minnstur kostnaður verði við bygginguna þess. Eg finn engan heppilegri stað fyrir það, enn að láta það standa á milli fjóssins og hesthússins, því undan greipum þeim, sem þessi hús enn ætluð fyrir, fara mest allur sá áburður sem notaður er til ræktunar.

Hugmynd mín er þannig:

Sjá myndina:

Aðgætt hana vel.

Sé nú íbúðarhúsið byggt eins og ég gjöri ráð fyrir á myndinni, enn veggirnir hlaðnir að því á þrjá vega, um leið og hesthús, fjós og hlaða enn byggð, torfverkið er því lítið framstafninn og þakið — enn aftur er nokkuð dýr viðum yfir svona,

Grundplan

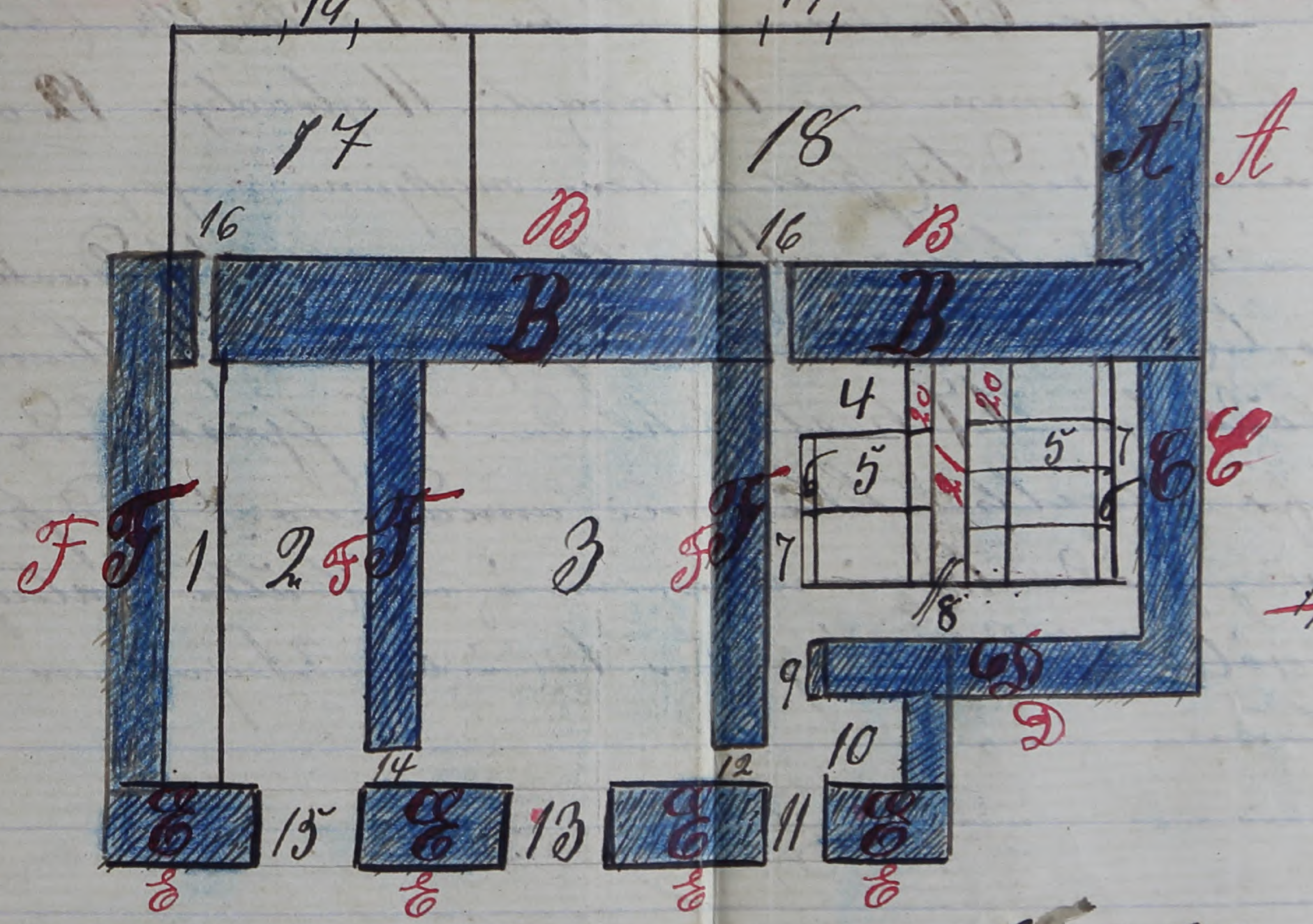

11. hér á að vera dutt

A .. hlöðustafn 3½ al. að þykkt BB hlöðuhliðveggur 3 ál. á þykkt. Stafninn og hliðveggurinn sem ekki enn sýndir, er ætlast til að séu af sömu þykkt. EEEE húsastafnar C 2¾ al. á þykkt. C fjóshliðveggur 2 ál. á þykkt. D fjósstafn með sömu þykkt. FFF húshliðarveggir 2 ál. á þykkt.

1 hesthússtallur 1½ al. á br. 2 hesthús 5 al. á breidd
fyrir utan stall. 3 áburðarhús 10 al. br. 4 kálfastía 3 ál. á br.
5 5 básar 2 ál. br. hver. 6 6 flórar ½ al. á br. 7 7 stéttir 1½ al. br.
8 gangur 2 al. br. 9 innri dyr. 10 rangali. 11 ytri dyr. 12 dyr
inn í áburðarhúsið til þess að bera mykjuna í gegnum.
13 útidyr á mykjuhúsinu 14 millidyr milli áburðarhúss
og hesthúss, til að moka taðinu í gegnum. 15 hesthúsdyr.
16 16 hlöðudyr. 17 hesthúshlaða. 18 fjóshlaða, er
skilin er frá hesthúshlöðunni, annaðhvort með þunn-
um torfvegg eða trérimlum, sem ég álít álla hentugra.
19 baggagöt. 20 20 kýrjötur 1 al. á br. 21 gangur á
milli jatanna.

— Þetta blað með myndinni má ekki neitt blotna
því þá klessast litirnir.

stórt hús.
Ég vil ekki þurfa að „flóra" á-
burðarhúsið, vegna þess, að ég álít
áburðarlöginn verða mikið minni,
þegar áburðurinn er geymdur undir
þaki, og snjóvatni og regnvatni
með því bægt frá, og sé nú þvag
kúnna þerrað vel upp í flórun-
um, álít ég flórunina alveg ó-
þarfa. Til þess að vera hér um
bil alveg viss um, að ekkert tapist,
væri nauðsynlegt að bera moldar-
lag yfir allann húsbotninn, er
sé að þykkt um 1 fet, tæki moldin
þá í sig allann lög er úr áburðin-
um sígi, og yrði sjálf við það,
að góðum áburði, yrði þetta tals-
verður áburðarauki. Mold úr
gömlum húsatóftum, allt rusl frá
tóftum á vorin og „afrak" af

túninu, ætti að flytjast inn í húsið, gengi lítið eða engu meiri vinna í það, enn að bera þetta — (nú er líklega óhætt að segja „að aka“!) út fyrir túngarðana í hauga, sem svo aldrei eru notaðir til neins, enn standa þar um aldur og æfi, sem minnisvarðar „amlóðaskapar“ og þekkingarleysis.

Í flórana ætti að bera alla taðöskur úr eldhúsunum, til þess að þerra þá upp, enn ónýtann móð: salla frá skepnum, ætti að nota sem undirburð undir kýrnar sjálfar, bæði af því, að það er mjúkt fyrir þær að liggja á honum, og svo líka af því, að minna rík tollir í hárum kúnna, sem er hætt við að falla vilji í mjólkina meðan þær eru mjólkaðar, af-

því að það er ekki aðeins alsiða, að busta kýrnar áður enn þær eru mjólkaðar. ———

Á myndinni gjöri ég ráð fyrir 6 kúa fjósi og „Kálfastíu“; gjöri ég ráð fyrir að það sé 11 ál. langt og 13 — 14 ál. breitt. Þetta þykir gýf-urleg breitt, veit ég vel, enn í tví-setta fjósi, þannig byggðu, verður ekki hjá því komist. Ranghalinn verður að vera 4 ál. á lengd og 4 ál. á breidd, væri þar einkar hentugt að hafa innibrynningu, yrði henni viðkomið, enn annars mætti hafa þar stórann stamp, er vatnið væri borið í, fengju kýrnar þá stöðugt vatn sem úr væri mesti kuldinn, og er það mjög gott, ef ílátið er hirt vel, og þvegið við og við innan, svo vatnið skemmist ekki og valdi skepnunum

óholt. Kálfastíu, álít ég mjög
nauðsynlega, að hún sé svo stór,
að ungviðið geti hlaupið þar fram
og aftur og leikið sér, því það er nauð-
synlegt, að ungviðið geti hreift sig
svo, að það mæðist við og við, því
með því reynir það andunarfærin,
en við hæfilega áreynslu þroskast
þau betur, verða kraftmeiri og
hæfari til síns ætlunarverks, og
hefir þetta mikla þýðingu fyrir
mjólkurkúna.

Fjósið verður, eins og áður er sagt
15 ál. á lengd, og er það hæfileg lengd
á húsi handa 13 hrossum, ef hverju
hrossi er ætlað 1 al. og 3 þuml. á stalli
(nákvæmar 1 al. 3 7/13 þuml.), verður hest-
húsið því af sömu lengd, og til þess
byggingin líti laglega út, verður
áburðarhúsið að vera eins, en þá
er eftir að aðgæta, hvort það muni

nú taka allan (eða því sem
næst) áburð undan 6 kúm og 13
hrossum, og skal ég nú gæta að því.
Það er óþarft að áburðarhúsið
taki allan árs áburðinn, enn geng
út frá því, að það taki 9 mánaða
„safn", og finnst mér það nægi-
legt.

Að ákveða, hve mikið kemur undan
hverri kú, er ekki auðgert, svo
nákvæmt sé, því mykjumagnið
fer, fyrst og fremst mikið eftir
því fóðri sem kýrin hefur, eftir
því, hvort það er næringarefna-
ríkt, en þá þarf minna af því,
eða það „efnasnautt" og þarf þá
meira af því til fóðurs, með öðrum
orðum, af góðri töðu verður minni
úrgangur, minni mykja, en af lé-
legri. Svo er hitt líka, að ein kýr-
in þarf nær hálfu meira fóður en

önnur, og því verður mykja hennar, meiri enn hinnar, er minna fóður þarf. Það hefur samt verið áætlað, að mykja undan einni kú, væri: um 1 teningsfet um sólarhringinn, og sé svo, gjört ráð fyrir, að þvag hennar sé þerrað upp með 2/3 teningsfet, verður allt „safn" kýrinnar á yfir 9 mánaða tímabil 450 teningsfet, eða undan 6 kúm yfir jafnlangt tímabil 2700 teningsfet.

Hvað hestum viðvíkur, veit ég ekki til, að það hafi nákvæmlega verið aðgætt, hve mikið það kemur, undan hverjum þeirra, enn „slumpa" má sér til, að það sé svipað að vöxtum og kýrinnar, eða um 1 teningsfet yfir sólarhringinn, verður það c. 800 teningsfet undan 18 hrossum — eins og gjört er ráð fyrir að hesthúsið

á myndinni taki — ef þau eru að meðaltali inni 10 stundir í sólarhring, yfir 4 mánaða tímabil, og þegar tillit er tekið til þess sem undir hrossin er borið — allt saml úr stallinum.

Áburðurinn verður þá 2700 + 800 = 3500 teningsfet.

Húsið hefi ég gjört 15 ál. langt og 10 ál. breitt og verður þá rúmtak þess um 3600 teningsfet, þegar þess er gætt, að mykjan má helst ekki vera þykkri enn 5 fet + undirburðinum sem ég hefi gjört 1 fet, allt svo 6 fet verður þá, eftir þessum reikningi nægilegt pláss í húsinu fyrir áburðinn. Það er ekki ráðlegt að hafa áburðinn þykkri enn til er tekið, heldur þynnri, því með því er loftinu gjört erf-

idara fyrir að þrengja sér í gegn-
um hann, enn sé það útilokað rotn-
ar áburðurinn seinna, enn slíkt er
skaði mikill.

Taðinu úr hesthúsinu ætti að moka
svo sem á viku fresti yfir mykj-
una, blandaðist áburðurinn með
því móti vel saman, og yrði hentugri
til áburðar á túnin, enn að bera
eintómt hrossatað á suma parta
þess enn aftur tóma mykju á aðra.
Það er auðvitað, að vel má byggja
þessi þrjú hús, fjós, hesthús og áburð-
arhús, í minni stíl, þó þau eigi
að rúma jafn mikið, enn það er
sparnaður sem eg held að borgi sig
tæplega, því „plássleysið“ stendur
skepnunum fyrir þrifum, það er að
segja, þær þurfa meira fóður, enn
eg verð að sleppa því að tala nú

emara um það hér. Það er
erfiðara að halda hreinu
áðu lofti í „plásslitlu“ húsi,
ir höfuð talað, verður allur
aður erfiður, þegar húsin
plásslítil“.

4.

Besti tíminn.

niðurlag). Það er sérstak-
íðar unga fólkið fékk að
in pastrar vistar, sem það
ekki nóg um velferð sína.
ngum stöðum voru vist-
ungum manni hinn besti

Enn nú virðist svo, að
ngir ungir menn kunni
ð vera lausir eða án
Þeir hringla þetta út og
upp og niður hugsunarlitla
og stundum hálfráðalausir.

idara fyrir ad þrengja sér í [illegible]
um hann, enn sé þad ú[illegible]
ar ábúndurinn seinna, [illegible]
skadi mikill.

Tadinu úr hesthúsinu [illegible]
svo sem á vikna presti[illegible]
una, blandadist ábúnd[illegible]
því máti vel saman, og [illegible]
til ábúndar á túnin, en[illegible]
eintómt hrossatad á sum[illegible]
þess enn aftur tóma myk[illegible]
Það er audvitad, ad vel m[illegible]
þessi þrjú hús, fjós, hesth[illegible]
arhús, í minni stél, þá [illegible]
ad vinna jafn mikid, enn þ[illegible]
sparnadur sem eg held ad [illegible]
tæplega, því „plássleysid“ [illegible]
skepnunni fyrir þrifum, [illegible]
segja, þær þurfa meira fód[illegible]
eg verd ad sleppa því ad tal[illegible]

kvæmara um það hér. Það er líka erfidara ad halda hreinu og gódu lofti í „plásslitlu“ húsi, og yfir höfud talad, verdur allur þrifnadur erfidur, þegar húsin eru „plásslítil“.

L.

Besti tíminn.

(Frh. og nidurlag). Það er sérstaklega sídan unga fólkid fékk ad vera án fastrar vistar, sem þad hugsar ekki nóg um velferd sína. Á mörgum stödum vann vistinnar ungum manni heim besti skóli. Enn nú virdist svo, ad of margir ungir menn kunni ekki ad vera lausir eda án vistar. Þeir hringla þetta út og sudur, upp og nidur hugsunarlítlir og stundum hálf rádalausir.

Þeir læra sumir hverjir ekkert
gagnlegt að kalla — enn allir
vilja þeir giftast. — Það er allt
annað mál með ungu stúlkurnar.
Þær geta miklu heldur verið
lausar, því þær eru miklu for-
sjálli og hyggnari, (skuldlausar).
Þér skuluð nú hugsa út í þetta
mál, heiðruðu ungu menn og ungu
stúlkur! Hugsið út í það, hversu
þið verjið illa „besta tímanum".
Látið ekki eldra fólk vera lengi
að hnjóða í yður og tala um
athugunarleysi yðar. Rísið þér nú
á fætur, ungu menn, og byrjið með
því nýja lífsstefnu og notum hins
besta tíma, að hrista af ykkur
skuldirnar — þér sem hafið ekki
fyrir neinum að sjá og hafið góða
heilsu, ættuð að blygðast fyrir því
að vera í skuldabasli til og frá

og eiga svo sem ekkert, nema ef
telja ætti nokkrar kindur eða
hross 1 eða 2, sem máske standa
þá fyrir skuld — þetta kemur sí
og æ fyrir hjá ungum mönnum
nú, enn kvennfólkið er ekki
í skuldum að jafnaði.
Svo vendið þér ögn að kosta
uppá höfuðið. Því það er ekki
nóg fyrir manninn að hafa það
fullt af vandræðum, heldur á
það að vera bústaður hyggjinda
og framtakssemi. Þér skuluð
eiga að minnsta kosti 1 bók,
1 penna, 1 örk af pappír og svo
framvegis — og þótt eign í
þesshattar hlutum sé ekki sett
á hreppsskýrsluna eða ekki
hægt að hafa í kosti eins mikla
og afkastasama vindinga af, sem
heilum merum og fullorðnum

kindum, þá getur það ótvílega ventað sig, síðar meir.

Ef þér ættuð t. a. m. reikningsbók og spjald; blek, penna, pappír o. fl. smávegis til ritstarfa og svo svolítið af góðum bókum, og notuðu tækifærin, til þess að æfa yður í skrift, réttritun, reikningi, og að lesa góðar bækur — þá væri tímanum varið vel. — Og ef þér verjið hverri stund frá vinnu yðar til hygginda og fræðslu fyrir yður, þá farið þér vel með tímann og verðið mikla ánægðari og sælli með lífið.

Guð gefi yður, piltar og stúlkur, réttan skilning á þessum fljóthugsuðu línum hér að framan — og guð gefi að þær verði yður til heilla.

Ritstjóri: Baldvin Bergvinsson.

Morgunstjarnan.

1. ár. | 8. jan. 1897. | № 7.

Gleðilegt nýtt ár!

Gleðilegt nýtt ár! góðan dag!
Guðs sonur styrki allra hag. —
Á nýju ári, blessist bú,
bjargræði, heilsa, ást og trú. —
Á nýju ári, hverfi hryggð,
hjartasorg, kvöl og tál og lygð. —
Á nýju ári, neyð ei saki;
á nýju ári, framför vaki. —
Með nýju ári, árla á fætur,
alfaðir sorgir hverfa lætur. —
Upp, upp, frá köldum dauðans drunga,
dreif burtu öllum sálar þunga. —